

در جریان برگزاری گردهمایی بزرگ سالانه مدیران کشور، میزگردهایی با عناوین مختلف برگزار شد که شاید یکی از مهم ترین آنها، میزگرد نقش و جایگاه دولت ها در عصر حاضر بود که با حضور کارشناسان و اقتصاد دانانی مانند دکتر مرتضی بهشتی - دبیر کل کنفدراسیون صنعت - دکتر موسی غنی نژاد - استاد دانشگاه و اقتصاد دان و ... انجام پذیرفت. مشروحه از این میزگرد را ملاحظه می نمائید

گزارش از میزگرد نقش و جایگاه دولت ها

در عصر حاضر

مقتدر با حجم اندک فعالیت ها نمی باشد بلکه به معنای این است که دامنه فعالیت هایش مشخص و کوچک است. کالاهای عمومی موارد مشخصی هستند و تعداد زیادی به خود اختصاص نمی دهند و دولت باید محدود به آن باشد.

فولاد، نفت، مخابرات، رادیو و تلویزیون کالاهای عمومی نیستند اما دولت ایران و برخی از کشورها به آن می پردازند و ناقض وظایف اصلی خود هستند. زمانی که دولت انحصار رسانه ها ارتباطات و ... بر عهده می گیرد مردم را از حق برخورداری از صنایع مختلف محروم می سازد. در حال حاضر تمام انحصارهای موجود در جامعه ما به معنای محکومیت مردم و بخش خصوصی از برخورداری از دارایی ها است. لذا دولت خوب دولتی است که در چارچوب وظایفی که اشاره شد، قرار می گیرد و خارج از آن حرکت نکند.

ادراک دولت از مردم

مهندس عزیزالله کیاوند، سابقه فعالیت در سازمان برنامه و بودجه کشور را دارد و ۱۰ سال نیز در موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران همکاری داشته است، بوی چندین کتاب را ترجمه و تالیف نموده است.

مهندس کیاوند در زمینه موضوع بحث گفت: منظورم از معنای دولت در مباحثی که ارائه می دهم، هیات وزیران و هیات دولت نیست بلکه آن را به عنوان مجموعه ساختاری که به اعمال حاکمیت و تصدی می پردازند، در نظر گرفته ام. یادآور شده و به بحث پیرامون تاریخ ایران پرداخت و حمله اعراب به ایران را نقطه عطف آن دانست. وی گفت: پیش از حمله اعراب، یک تجربه خوب در مورد دولت خوب داشتیم که دولت هخامنشیان با چهره بارز و مشخص «کوروش کبیر» بود.

مهندس کیاوند تصریح کرد دولت ها به چند دسته تقسیم می شوند:

به گفته دکتر غنی نژاد، مفاهیمی مانند دولت پاسخگو و دولت مسئول، مفاهیم مدرنی هستند و در مفاهیم سنتی این معنا را ندارد.

استاد دانشگاه صنعت نفت خاطرنشان ساخت: از منظر اقتصادی، دولت، تولیدکننده کالاهای عمومی تلقی می شود و مهمترین کالای عمومی که در بحث اقتصادی مطرح است، عبارتند از امنیت داخلی و خارجی و تضمین حقوق شهروندان و تضمین اجرای قراردادها. در واقع این موارد خدماتی است که دولت عهده دار انجام آنها می باشد. و در مقابل آن از مردم مالیات اخذ می نماید.

وی در ادامه اظهار داشت: برخی از اقتصاد دانان معتقدند کالاهای عمومی محدود به مواردی که اشاره کردم، نیست و دامنه گسترده ای دارد به طوری که تامین اجتماعی، آموزش و بهداشت عمومی هم جزو کالاهای عمومی تلقی می شود.

به گفته وی، دولت خوب دولتی است که نخستین وظیفه خود را به درستی انجام دهد.

دکتر غنی نژاد تصریح کرد: دولتی بد است که نتواند و نخواهد حقوق شهروندان و ... را تضمین نماید، دولتی که در فعالیت های اقتصادی جامعه دخالت می کند، اولین ناقض حقوق مالکیت مردم است. دولتی که مکانیزم قیمت ها دخالت دارد، دولتی است که ناقص قرارداد های داوطلبانه میان مردم است. دولتی که مالکیت بنگاه های عمومی را بر عهده می گیرد دولت بد است زیرا دولت مالک نیست بلکه کارگزار می باشد. کارگزار نباید خود را در جایگاه مالک قرار دهد و اگر این کار را انجام دهد نمی تواند وظایف خود را به درستی ایفا کند. وی افزود: در طول تاریخ هر زمانی که دولت از وظیفه اصلی خود دور شده یا به وظایف دیگر پرداخته است، نتوانسته وظیفه اصلی خود را انجام دهد.

دکتر غنی نژاد ادامه داد: در واقع دولت مدرن، دولت کوچک است. دولت کوچک به معنای دولت غیر

چیست؟ وی سپس از دکتر غنی نژاد پرسید که دولت خوب از نظر اقتصادی چگونه دولتی است؟

دولت خوب، دولت بد

دکتر موسی غنی نژاد تحقیقات خود را در رشته های حسابداری مالی و اقتصاد سپری کرده است و دکترای اقتصاد از دانشگاه فرانسه دارد. وی بیشترین فعالیت خود را در دانشگاه انجام داده است و به گفته خودش در طی سال ها بیشتر از بخش خصوصی دفاع کرده ام زیرا معتقدم بخش خصوصی می تواند کشور را نجات دهد.

وی در مورد دولت خوب گفت: در این زمینه پاسخ های متعددی ارائه شده است، قصد ندارم وارد مباحث تاریخی آن شوم. دو مفهوم کلی از دولت وجود دارد، یکی دولت مخدوم و دیگری دولت خادم.

دولت مخدوم یعنی دولت سرور و کسی که مردم به او خدمت می کنند و دولت خادم یعنی خدمتگزار و کسی که به مردم خدمت می نماید و در خدمت مردم است. البته امروزه تمام دولت ها عنوان می دارند که خدمتگزار مردم هستند اما این مدعا باید در عمل به اثبات برسد نه در گفته.

دکتر غنی نژاد افزود: در دیدگاه سنتی همیشه مفهوم دولت، مخدوم بوده است. در ایران دولت به معنای بخت، اقبال و ثروت می باشد، دولت مردم را هدایت، خوشبخت و ثروتمند نماید. دولت در این دیدگاه سنتی بعنوان پدر خانواده تلقی می شود، در اروپای قرون وسطی نیز این تفکر وجود دارد که دولت سایه و جانشین خدا بر روی زمین است. وی تصحیح کرد: با شکل گیری جوامع مدرن، معنای دولت نیز تغییر یافته است. دولت از آن عرش اعلی پایین می آید و نماینده خدا تلقی نمی شود، بلکه خدمتگزار و خادم مردم است. مالیات در واقع در آمدی است که مردم به دولت ارائه می دهند تا خدماتی برایشان انجام دهند.

در ابتدا مهندس صابری - گرداننده میزگرد - به تعریف واژه دولت پرداخت و گفت: دولت در فارسی به معنای خوشبختی و اقبال و در لاتین Government به معنای نظام بخشیدن است. این امر مبین دو مساله و نگرش می باشد. ظریغانی که نام دولت را بر هیات حاکم گذاشته اند، انتظار داشتند هیات حاکمه با عملکرد خود، خوشبختی را برای جامعه به ارمغان بیاورند. در سایر کشورها معنای Government به این دلیل بوده که آنها، حفظ شرایط ساختاری جامعه را وظیفه دولت می دانستند.

وی افزود: اگر تمام دنیا را مورد جستجو قرار دهید، تقریباً نمی توان دولت خوبی پیدا کرد. دولت با تمام اهمیتی که موضوع بحث تمام فیلسوفان، مصلحان، پیامبران و امپراتوران بوده و بازندگی روزمره مردم ارتباطی تنگاتنگ داشته است، متأسفانه در طول تاریخ شواهدی از وجود دولت خوب و ایده آل به ندرت یافت می شود و شاید هرگز پیدا نشود.

مهندس صابری تصریح کرد: تقریباً هیچ مصلحی در دنیا وجود نداشته که به گونه ای با دولت و مساله دولت درگیر نشده باشد و اکثر آنها هم در جبهه مخالف قرار گرفته اند.

به گفته وی، تمدن های بزرگ ایران و یونان در این زمینه نکات بسیار مفصل و متفاوتی ابراز کرده اند. تمدن یونان، دولت را بخشی از عملکرد جامعه و بازتاب فعل و انفعالات جامعه می دانستند و تمدن ایران، دولت را ودیعه ای الهی ارزیابی می کرد و از این جهت به دنبال خوشبختی بودند.

مهندس صابری تصریح کرد: در این میزگرد ۳ پرسش اساسی مطرح می باشد:

- ۱- دولت خوب چیست؟
- ۲- در طول تاریخ و تا امروز واقعیت چه بوده و چه اتفاقاتی رخ داده است؟
- ۳- چشم اندازه آینده ایران در زمینه دولت

۱- دولت اتوکراسی یا دولت خودکامه که سلطنت مطلق در این طبقه وجود دارد.

۲- دولت الیگارشسی، وقتی یک گروه صاحب نفوذ با تدابیری بر کشور مسلط می شود و تمام و امور را در انحصار خود قرار می دهند.

۳- دولت تئو دموکراسی: حکومت روحانیون و حکومت متولیان مذهب

۴- دولت دموکراسی

وی به وجود تئوری هایی در مورد دولت اشاره کرد و گفت: یکی از تئوری ها بر اساس زور و قدرت است. عده ای با زور و قدرت، امور را در اختیار می گیرند و از منابع کشور حداکثر استفاده را به عمل می آورند. این ذهنیت در خاورمیانه و منطقه ما وجود دارد.

تئوری دیگر، تئوری نظم است. بر این مبنا، دولت تشکیل می شود تا نظم ایجاد نماید تا مردم به همدیگر آسیب وارد نکنند. تئوری بعدی، تئوری حقوق طبیعی است. عده ای از فیلسوفان غرب و اروپایی، مساله حقوق طبیعی انسان ها را مطرح کرده و گفته اند انسان ها به صرف انسان بودن از حقوقی برخوردار می باشند و حق زندگی و آزادی بیان و ... دارند لذا طبق این تئوری، دولت تشکیل می شود که حافظ، پاسبان و پاسدار جریان حقوق طبیعی مردم باشد.

به گفته وی، دولت ما در گذشته استبدادی بوده است بدین معنا که دولت هم اجنبی بوده و هم مستبد و تلاش می کردند هویت ایرانی را مخدوش نمایند، میان اقوام این اختلاف به وجود آوردند و ... مهندس کیانود اظهار داشت: پرسش این چنین است که دولت چه ادراکی از مردم دارد؟ به نظرم دولت تصور می کند سلطان است و بقیه خدمتگزار. مشکل اینجاست که مردم هم این تصور را پذیرفته اند و فکر می کنند به اصطلاح هیچ کاره هستند و مواردی را که دولت دیکته می نماید، اجرا کنند.

مفهوم تفکیک شده دولت

مهندس فلاح، فارغ التحصیل رشته متالوژی می باشد و در زمینه فعالیت های اجرایی و مدیریتی سوابق متعددی دارد. وی حدود ۵ سال در بخش خصوصی فعالیت کرده است و در حال حاضر مدیر عامل سازمان مدیریت صنعتی می باشد.

وی اظهار داشت: یادمان باشد آن چه امروز به عنوان دولت از آن یاد می کنیم، مفهوم تفکیک شده ای از حکومت است و در مبارزاتی که مردم ایران پس از ارتباط با اروپا و امریکا و پیش از دوران مشروطه داشتند، تاکیدشان بر آوردن قانون

بود و صحبت از تغییر حکومت نمی کردند. در واقع ایرانیان به دنبال چنین دولتی بودند و این پدیده تا امروزه کاملاً محقق نشده است.

مهندس فلاح، دولت خوب را هم راستا با ارزش های جامعه، وابستگی به اکثریت اقشار جامعه و عدم اجازه تضییع حقوق افراد ضعیف جامعه قلمداد کرد و افزود: به نظرم دولت باید از دانش مدیریتی و تخصصی مناسب برخوردار باشد و ارگانی که مجموعه نرم افزاری و مرفه افزاری دولت را تشکیل می دهد، باید در موضوعات مورد نیاز، تخصص کافی را داشته باشد.

مدیرعامل سازمان مدیریت صنعتی تصریح کرد: دولت ارائه دهنده خدمات عمومی است پس باید اقتصادی عمل نماید، دولت خوب در ارائه خدمات افراط نماید یا آنرا در مواردی صرف نماید که حاصلی در بر نداشته باشد. دولت چون بخشی از یک نظام سه گانه در جهان امروز است، باید تابع قانون باشد و فراقانون عمل نکند.

دولت: ترکیب خادم و مخدوم

دکتر مرتضی بهشتی، سابقه فعالیت در سازمان برنامه و بودجه، سازمان امور استخدامی و مرکز آمار ایران را دارد و در حال حاضر دبیرکل کنفدراسیون صنعت ایران می باشد. وی ابراز داشت دولت کیست؟ مگر جز این است که خود ما هستیم؟ مگر جز این است که فرد فرد ما دولت را تشکیل می دهیم؟ وزیر امروز، کارشناس همان دستگاہی بوده که ما به نام آن کنفرانس امروز را برگزار می کنیم. چه اتفاقی افتاده است؟ چرا همان کسی که امروز در مورد دولت بحث می کند زمانی که وارد دولت شد طور دیگری عمل می کند؟

دکتر بهشتی افزود: دنبال دیکتاتور نباشیم، در خودمان آن را کنکاش کنیم. آیا ما سازمان را با سیستم توأم می کنیم؟ آیا دولت غیر از این است که باید ترکیب خادم و مخدوم باشد؟

دبیر کل کنفدراسیون صنعت ایران به نامه ای اشاره کرد که ۳۷ سال پیش به هویدا - نخست وزیر رژیم پهلوی - نوشته بود که در آن اظهار داشته این مملکت سیستم ندارد. مثلاً در تمام دنیا، کشیش در یک دفتر ازدواج، تولد، مرگ و ... افراد را ثبت می کند و اطلاعات مردم نسل به نسل در کلیساها منتقل می شود. اما در ایران از سال ۱۳۰۶ اداره ثبت احوال راه اندازی شد، طبق سرشماری سال ۱۳۳۵، ۱۷ میلیون و ۹۸۵ هزار نفر جمعیت ایران است اما اداره ثبت احوال اعلام می کرد جمعیت ایران ۲۳ میلیون نفر می باشد!

دکتر بهشتی خاطرنشان ساخت: هنوز هم با مشکلات سالهای گذشته مواجه هستیم. باید سیستم بسازیم و مملکت را نجات دهیم. مشاورین مدیریت ما سیستم ندارند.

به گفته وی، هر کدام از ما نتیجه آموزش ها و تجارب زندگی هستیم. مهم این نیست که ما چقدر می توانیم کار انجام دهیم مهم این است که تا چه میزان می توانیم با یکدیگر کار انجام دهیم.

جای خالی مدیران سیاستگذار

مهندس صفدری - رئیس مرکز نوسازی و توسعه فناوری اداری سازمان مدیریت و برنامه ریزی - اظهار داشت: نباید در گذشته در جا بزنیم بلکه باید از آن درس بگیریم. در این صورت به سرعت خواهیم توانست مسیر صحیح را پیدا کنیم و پیش رویم.

وی افزود: طی مطالعات صورت گرفته مشخص شده که سیستم های ما مهندسی شده نیستند و عموماً رسوب تفکر گروههای مختلفی است که به هر صورت با اعمال سلاقی، نظرات خود را در نظام های مدیریت جاری ساخته اند.

در حال حاضر رفتارها تعریف شده نیست، پایگاه ها مشخص نمی باشد، نقش ها تعریف نشده است و در واقع وظایف به نحوی که لازم است و دنیای مدرن آن را می پذیرد، مورد تصویب قرار نگرفته است.

مهندس صفدری تصریح کرد: عموم نرم افزارهای قانونی موجود برای اداره کشور در راستای سال های گذشته می باشد در واقع می خواهیم با نرم افزارهای دهه ۴۰، کشور دهه ۸۰ را با شتاب تغییرات موجود، مدیریت کنیم.

وی ابراز داشت: به نظر می رسد یک گروه جدی مخاطب در این کنفرانس فراموش شده است و مدیران سیاستگذار و سیاستگذاران مدیر در این جلسات حضور ندارند. زیرا واقعیت این است که هدف و مخاطب اغلب کنفرانس های این چنینی مدیران سیاستگذار هستند.

به گفته رئیس مرکز نوسازی و توسعه فناوری اداری سازمان مدیریت و برنامه ریزی، باید میان سطوح مدیریتی کشور این تفاهم برقرار شود که دیگر امکان اداره کشور با پارادیم های گذشته و فقدان سیستم های مهندسی شده امکان پذیر نیست زیرا در این غیر این صورت ادامه و بقای ما با مشکلاتی مواجه خواهد شد.

مهندس صفدری تصریح کرد: دولت به اندازه ای کند و فربه است که امکان توجه به وظایف و نقش اصلی خود را ندارد. در صورتیکه باید بتواند نقش

اصلی خود را تعریف کند و در همان چارچوب فعالیت نماید. باید قادر به تنظیم روابط میان بازیگران دیگری هم که در کشور وجود دارند (مانند تشکل ها، NGOها و ...) باشد در این صورت نه تنها دولت منغور نیست بلکه بسیار مورد استقبال قرار می گیرد.

وی با اعلام این مطلب که دولت ۳ نقش از نظر اقتصادی دارد، افزود:

۱- دخالت تنظیمی

۲- دخالت های بودجه ای

۳- دخالت های اقتصادی

طی مطالعات صورت گرفته در دنیا، دخالت های اقتصادی به سمت صفر شدن حرکت می کند، خوشبختانه این جهت گیری از کشور ما از نظر نرم افزاری وجود دارد اما از نظر اجرایی به شدت با مشکل مواجه هستیم.

دکتر بهشتی اظهار داشت: در مدیریت باید بتوانیم به دولت کمک کنیم و آن را بسازیم. متأسفانه اغلب افرادی که در جریان فکری جامعه هستند، وارد مسائل سیاسی می شوند. باید مرکزی با شیم تا سیستم های آینده مدیریت جامعه را طراحی کنیم.

وی افزود: طبیعت دولت بد نیست زیرا نیازمند مردم است. بنابراین معتقدم اگر خودمان به ایجاد سیستم پی ببریم، میتوانیم دولت آینده را منزه و خوب ترسیم سازیم.

دکتر غنی نژاد هم گفت: برای ارائه راه حل باید مساله را به درستی متوجه شد و برای پاسخ بهتر باید پرسش بهتری مطرح گردد. به نظرم ما ایرانی ها جایگاه واقعی دولت مدرن را متوجه نشده ایم. در قانون اساسی، نظام تعریف شده است. اما مهم ترین مباحث سیاسی که در جامعه صورت می گیرد حول محور نظام و مصلحت آن می باشد.

وی معتقد بود: وظیفه دولت توزیع منابع و یارانه نیست بلکه وظیفه اش این است که حق مالکیت را تضمین نماید.

در ادامه میزگرد مباحثی پیرامون دولت در کشور و مقایسه آن با سایر کشورها، جایگاه تاریخی دولت در ایران و ... مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در پایان این نتیجه حاصل شد که دولت نقش بسیار سرنوشت سازی در عملکرد کشور دارد و این امر باید مورد بازنگاری دقیق قرار گیرد.